

ОБЛІК ТА ІНКОРПОРАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ЙОГО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ

Риндюк В. І.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Розглядаючи систематизацію законодавства як діяльність спрямовану на впорядкування та вдосконалення нормативно-правових актів, приведення їх до єдиної внутрішньо погодженої системи, у теорії права традиційно визначається чотири форми систематизації законодавства: облік, інкорпорація, консолідація та кодифікація [1, с. 378-381].

Діяльність пов'язана із письмовим або автоматизованим фіксуванням державними органами або органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями виданих нормативно-правових актів, їх обробка та розміщення за певною системою (хронологічною, алфавітною, предметною), зберігання, а також видання довідок для зацікавлених органів, підприємств, установ, організацій, окремих фізичних осіб за їх запитом називається обліком. Інкорпорація – це діяльність пов'язана із розміщенням нормативно-правових актів повністю чи частково в тому чи іншому порядку (хронологічному, алфавітному, предметному) у різного роду збірниках та зібраннях. Діяльність пов'язана із підготовкою та прийняттям укрупненого нормативно-правового акта на базі об'єднання розрізаних нормативно-правових актів, виданих у різний час щодо одного предмета правового регулювання, без зміни їх змісту називається консолідацією. Відповідно, під кодифікацією розуміється діяльність пов'язана із створенням нового, вдосконаленого, об'єднаного загальним предметом правового регулювання, нормативно-правового акта на основі старих нормативно-правових актів шляхом зміни їх змісту.

Разом з тим, у юридичній літературі висловлюється і інша точка зору. Зокрема, автори монографії «Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка» (К., 2007) зазначають, що ставлячи кодифікацію, консолідацію та інкорпорацію як форми систематизації законодавства в один логічний ряд, дослідники залишаються на позиції традиційних помилкових уявлень. Інкорпорація (видання збірників, зібрань законодавства тощо) обмежується тільки класифікаційними процедурами обробки інформації про законодавство, його класифікаційним аналізом, і не виходить на рівень системного аналізу та системної обробки (систематизації) нормативного матеріалу. Інкорпорацію можна розглядати як одну з передумов систематизації законодавства, підготовчий допоміжний етап її здійснення [2, с. 71]. На суттєву відмінність інкорпорації від кодифікації та консолідації вказують й інші автори. Зокрема, зазначається, що особливість інкорпорації полягає в тому, що будь-які зміни у зміст актів, поміщених в збірники, звичайно, не вносяться і зміст правового регулювання по суті лишається незмінним. Саме ця властивість інкорпорації – збереження незмінним змісту нормативного регулювання – відрізняє її від кодифікації та консолідації [3, с. 406-407].

Облік, інкорпорація, консолідація та кодифікація як різновиди соціальної діяльності, форми інтелектуально-вольової активності людини мають власну змістовну структуру, складовими якої є суб'єкт, його мета, визначений об'єкт та предмет, використані засоби та досягнутий результат.

Перш за все, зазначені види діяльності різняться своїми суб'єктами. У загальнофілософській науці суб'єкт визначається як позначення психолого-теоретико-пізнавального «Я», що протистоїть чомусь іншому (предмету, об'єкту) [4, с. 32]. Суб'єктами консолідації та кодифікації є органи державної влади (законодавчої та виконавчої), уповноважені здійснювати правотворчу діяльність (консолідація та кодифікація можуть мати виключно офіційний характер та є правотворчою діяльністю, результатом цих видів діяльності є нормативно-правовий акт (укрупнений або кодифікований)). Всі інші суб'єкти (наприклад, наукові установи, колективи вчених тощо) можуть приймати участь в таких видах діяльності як консолідація та кодифікація, бути учасниками цієї діяльності, однак не є її суб'єктами. Суб'єктами таких видів діяльності як облік та інкорпорація може бути будь-хто: органи законодавчої, виконавчої та судової влади, наукові установи, групи вчених та практиків, видавництва, інші підприємства, установи, організації (юридичні особи), а також фізичні особи (облік та інкорпорація можуть мати офіційний та неофіційний характер, результатом цих видів діяльності є певним чином упорядкована інформація про законодавство, про нормативно-правові акти: в журналі, картотеці, електронному вигляді, у вигляді збірника або зібрання законодавства тощо).

Щодо визначення об'єкта та предмета обліку, інкорпорації, консолідації та кодифікації, то слід наголосити на тому, що зазначені поняття визначаються у юридичній літературі неоднозначно і досить часто ототожнюються. Зокрема, об'єктом систематизації законодавства називають правові акти як юридичні документи, а предметом – нормативно-правові акти, що містять загальнообов'язкові правила поведінки і підлягають упорядкуванню [5, с. 11]; об'єктом кодифікації – діюче законодавство, правові норми, а предметом – правові приписи, юридичні норми, правові інститути, групу або систему нормативно-правових актів, галузь або систему законодавства, форму та зміст законодавства. При розмежуванні предмета кодифікації та інкорпорації зазначається, що предметом кодифікації є приписи правових норм (зміст права), а предметом інкорпорації – нормативно-правові акти (форма права) [4, с. 28–32].

Об'єкт – це філософська категорія, що позначає будь-яку дійсну чи уявну, уречевлену чи ідеальну реальність, яка розглядається як щось зовнішнє щодо людини та її свідомості і яка стає предметом теоретичної та практичної діяльності суб'єкта; те, що протистоїть суб'єкту, на що спрямована його пізнавальна діяльність. Об'єкт необхідно відрізнити від предмету, який хоча й тісно взаємодіє та співвідноситься, але повністю не співпадає з об'єктом. Під предметом слід розглядати ту сторону об'єкту, на яку спрямована пізнавальна діяльність; предмет визначається як те, що володіє будь-якою властивістю [4, с. 31; 5, с. 7].

На думку автора, облік, інкорпорація, консолідація та кодифікація мають однаковий об'єкт – чинне законодавство або система нормативно-правових актів, що відповідає обраному критерію (хронологічному, алфавітному, предметному

тощо). Однак, щодо предмету, то предметом обліку та інкорпорації є упорядкування інформації про законодавство, про нормативно-правові акти (правової інформації) (фіксація нормативно-правових актів у журналах, збирання на картках картотеки, фіксація та зберігання в електронній базі даних, розміщення у збірниках чи зібраннях). Відповідно до ст. 17 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. правова інформація – це будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо. Джерелами правової інформації є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань [6].

Предметом консолідації є удосконалення форми законодавства (подолання розрізненості нормативно-правових актів щодо одного предмета правового регулювання та створення єдиного укрупненого нормативно-правового акта). Предметом кодифікації є удосконалення форми та змісту законодавства (створення нового, вдосконаленого, об'єднаного загальним предметом нормативно-правового акта (кодексу) з одночасною зміною змісту правового регулювання відповідних суспільних відносин).

Результатом таких видів діяльності як консолідація та кодифікація є новий якісний стан законодавства, який характеризується такими параметрами як форма та зміст законодавства. Консолідація та кодифікація за своїм змістом є правотворчою діяльністю, їх результатом є прийняття нового нормативно-правового акта (укрупненого або кодифікованого). Щодо обліку та інкорпорації, то результатом цих видів правової діяльності є новий якісний стан інформації про законодавство (правової інформації), що упорядкована відповідно до обраного критерію.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що якщо мова йде про систематизацію законодавства як діяльність пов'язану з упорядкуванням та вдосконаленням законодавства, то формами систематизації законодавства є тільки консолідація та кодифікація. Упорядкування та вдосконалення законодавства може відбуватися лише в процесі правотворчої діяльності. Облік та інкорпорація є формами упорядкування інформації про законодавство, а не самого законодавства, а також передумовами як ефективної правотворчої діяльності, зокрема систематизації законодавства, так і правозастосовної діяльності.

Література:

1. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: Підручник. – 2-ге видання. – К.: Алетта; ЦУЛ, 2011. – 520 с.
2. Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка / Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик, Л.М. Горбунова, М.О. Теплюк, Л.В. Гульченко, В.І. Риндюк; За заг. ред. О.І. Ющика. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – 208 с.
3. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчика, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

4. Гетьман Є. Предмет, об'єкт та суб'єкти кодифікації законодавства України // Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр.– Х., 2011. – № 3 (66). – С. 28-35.

5. Борщевський І.В. Об'єкт та предмет систематизації законодавства // Вісник Одеського національного університету. – Одеса: Астропринт, 2008. – Том 13, Вип. 10: Сер. «Правознавство». – С. 5–12.

6. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657 (із змінами) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 25.02.2015.

КОНВЕРГЕНЦІЯ ІДЕЙ СУЧАСНОГО ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ПРОЯВ ПРАВОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Тюріна О. В.

*кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії держави і права
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Праворозуміння як відображення в юриспруденції основоположних (аксіоматичних) характеристик правової реальності [1, с. 49] та процес і результат не лише цілеспрямованої наукової діяльності, а й як осягнення і сприйняття образу права в суспільній правосвідомості загалом [2, с. 16], а також як сукупність об'єктивно зумовлених, науково обгрунтованих та підтверджених практикою ідей, концепцій, поглядів та теорій, які дають уявлення про право, його сутність та призначення [3, с. 63] має своєю онтологічною основою реальне існування всіх правових явищ та юридичних процесів, які в своїй єдності утворюють правову систему як частину суспільної системи, яка наділена певною автономією серед інших соціальних систем, що проявляється саме у функціональній єдності всіх її елементів, а саме – регулюванні суспільних відносин, особливості якого зумовлені як національною правовою доктриною, так й державною організацією певного суспільства, що має відповідну соціальну структуру, власний генезис формування та розвитку, територіально-географічні умови функціонування, певний рівень економічних потреб, культурні особливості тощо.

Праворозуміння як динамічний складний процес зумовлено принципом соціального детермінізму, при чому фактори, які впливають на характеристику домінуючого праворозуміння, мають різну природу. Вони залежать не тільки від духовної сфери соціального життя, але й від матеріальної, виробничої сфер життя суспільства. Багаторівнева складна структура, в рамках якої виділяються окремі класи, групи, верстви населення зі своїми уявленнями, поглядами, інтересами і потребами, є найважливішою детермінантою трансформації праворозуміння у домінуюче.

Одним з аспектів відображення правової інтеграції є процеси конвергенції ідей праворозуміння правовими системи різних правових сімей. Це знаходить